नामांक Roll No.

Sl.No. :

No. of Questions – 23

No. of Printed Pages – 7

VU–55–Samanya Dar.

वरिष्ठ उपाध्याय परीक्षा, 2023

VARISHTHA UPADHYAYA EXAMINATION, 2023

सामान्य दर्शनम्

समय : 3 **घण्टे** 15 **मिनट**

पूर्णांक : 80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

1) परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्कः अनिवार्यतः लेख्यः।

2) **सर्वे** प्रश्नाः अनिवार्याः।

3) सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि।

4) एकस्य प्रश्नस्य सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीया।

5) सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन उत्तरणीयाः।

यहाँ से काटिए

प्रश्न पत्र को खोलने के लिए यहाँ फाड़ें

यहाँ से काटिए

खण्ड – अ

1) i) पातञ्जलयोगसूत्रानुसारं सार्वभौमचित्तस्य धर्मः कः? **[1]**

अ) वैराग्यंम् ब) योगः
स) कामः द) वितर्कम्

ii) चित्तभूमिषु इयं नास्ति? **[1]**

अ) क्षिप्तम् ब) मूढम्
स) विक्षिप्तम् द) कामना

iii) सर्वशब्दाग्रहणात् कः योगः इत्याख्यायते? **[1]**

अ) सम्प्रज्ञातः ब) असम्प्रज्ञातः
स) समाधिः द) चित्तवृत्तिः

iv) कः दीर्घकालनैरन्तर्थ सत्कारासेवितः दृढभूमिः? **[1]**

अ) जिज्ञासा ब) अभ्यासः
स) वैराग्यम् द) समाधिः

v) स च पुरुषविशेषः कः? **[1]**

अ) प्रधानम् ब) आनन्दः
स) ईश्वरः द) भोक्ता

vi) स हि क्रियायोगः किंमर्थम्? **[1]**

अ) समाधिभावनार्थम् ब) भोगैश्वयार्थम्
स) क्रीडार्थम् द) मायार्थम्

vii) दृग्दर्शनशक्त्योरेकात्मता का? **[1]**

अ) अविद्या ब) अस्मिता
स) समाधिः द) प्रज्ञा

viii) अविद्यादयःके? **[1]**

अ) पञ्चयमाः ब) अष्टाङ्गानि
स) पञ्च क्लेशाः द) पञ्चमहाभूतानि

ix) अहिंसा सत्यास्तेय ब्रह्मचर्यापरिग्रहाः के? [1]

अ) नियमाः ब) यमाः

स) क्लेशाः द) आसनानि

x) जन्तूनां किं दुर्लभम्? [1]

अ) राक्षसयोनिः ब) पशुयोनिः

स) नरजन्म द) वृक्षयोनिः

xi) शतकोटिजन्मसुकृतैः पुण्यै र्विना किं लभ्यते? [1]

अ) क्षमा ब) ज्ञानम्

स) मुक्तिः द) शान्तिः

xii) देवानुग्रहहेतुकेषु दुर्लभत्रयेषु इदं नास्ति? [1]

अ) मनुष्यत्वं ब) मुमुक्षुत्वं

स) ऐश्वर्यं द) महापुरूषसंश्रयः

2) रिक्तस्थानानि पूरयत –

i) .... हि प्रख्या प्रवृति स्थितिशीलत्त्वात् त्रिगुणम्। [1]

ii) .... स योगश्चितवृति निरोध इति। [1]

iii) दुःखानुशयी ....। [1]

iv) अस्तेयप्रतिष्ठायां ....। [1]

v) यस्त्वात्ममुक्त्यै न यतेत .... स ह्यात्महास्वंविनिहन्त्य सद्ग्रहात्। [1]

vi) स्वलक्ष्ये नियतावस्था मनसः .... उच्यते। [1]

3) अति लघूत्तरात्मकप्रश्ना :–

i) योग–शब्दस्य व्युत्पत्तिः प्रदर्शनीया? **[1]**

ii) पातञ्जलयोगसूत्रानुसारं प्रथमं सूत्रं किम्? **[1]**

iii) राजमार्तण्डवृत्तिः कस्याः वृत्तेः अपरंनाम? **[1]**

iv) योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः इत्यत्र चित्तं किम्? **[1]**

v) अभ्यासस्य लक्षणं किम्? **[1]**

vi) वितर्कस्य लक्षणं किम्? **[1]**

vii) सम्प्रज्ञात समाधिः कतिविधः? **[1]**

viii) क्लिष्टाऽक्लिष्टाः वृत्तयः कति? **[1]**

ix) ईश्वर प्रणिधानं किम्? **[1]**

x) के पञ्चप्राणाः? **[1]**

xi) बुद्धीन्द्रियाणि कानि? **[1]**

xii) शमादिषटकं किम् **[1]**

खण्ड – ब

4) 'सत्यप्रतिष्ठायां क्रियाफलाश्रयत्वम्' सूत्रस्य भोजवृत्तिं लिखत। [2]

5) किं नाम भवप्रत्ययः? [2]

6) व्याधेर्लक्षणं किम्? [2]

7) संशयः कः? [2]

8) विक्षेपसहभुवः के? [2]

9) 'तस्य वाचकः प्रणवः' इत्यस्य भोजवृतिं लिखत। [2]

10) दग्धबीजीकरणं किम्? [2]

11) दर्शनज्ञानं कैवल्यकारणं कथम्? [2]

12) ब्रह्मचर्यं किम्? भोजवृत्यानुसारं लिखत। [2]

13) स्वाध्यायः कः? [2]

14) हिंसा कतिविधा? काश्च ताः? [2]

15) ब्रह्मजिज्ञासायोग्यता का? [2]

16) श्रद्धा का? [2]

खण्ड – स

17) गोविन्द पदव्युत्पतिं प्रदर्शयन्त ग्रन्थदिशा मङ्गलाचरणं स्पष्टयत। [3]

18) मुमुक्षुत्वं स्वपाठ्यग्रन्थदिशा स्पष्टयत। [3]

19) 'ब्रह्मवित्तमः गुरूः' स्यात् वाक्यं स्पष्टयत। [3]

20) 'सूक्ष्माणि भूतानि भवन्ति तानि' इति श्लोकांशं स्पष्टयत। [3]

खण्डः – द

21) कस्यचिदेकस्य श्लोकस्य स्वपाठ्य ग्रन्थानुसारं व्याख्या कार्या।– [4]

अस्त्युपायो महान्कश्चित्संसारभयनाशनः।

तेन तीर्त्वा भवाम्भोधिं परमानन्दमाप्स्यसि।।

अथवा

वेदान्तार्थविचारेण जायते ज्ञानमुत्तमम्।

तेनात्यन्तिकसंसार दुःखनाशो भवत्यनु।।

22) पद्ययोरेकस्य भावार्थं स्वपाठ्यग्रन्थानुसारं विशदयत। [4]

वाग्वैखरी शब्द झरी शास्त्रव्याख्यानकौशलम्।

वैदुष्यं विदुषां मध्ये मुक्तये न तु मुक्तये।।

अथवा

वीणाया रूपसौन्दर्यं तन्त्रीवादनसौष्ठवम्।

प्रजारञ्जनमाश्रं तन्न साम्राज्याय कल्पते।।

23) संसारप्रपञ्चस्य मिथ्यात्वं विवेकचूडामणेरनुसारं लिखत। [4]

अथवा

अद्वैत ब्रह्मस्वरूपं स्वपाठ्यग्रन्थदिशा स्पष्टयत।

DO NOT WRITE ANYTHING HERE